

LAG BORNHOLMS MANGEÅRIGE INDSATSOMRÅDER ER BLEVET ØENS STYRKER OG SKABER JOBS

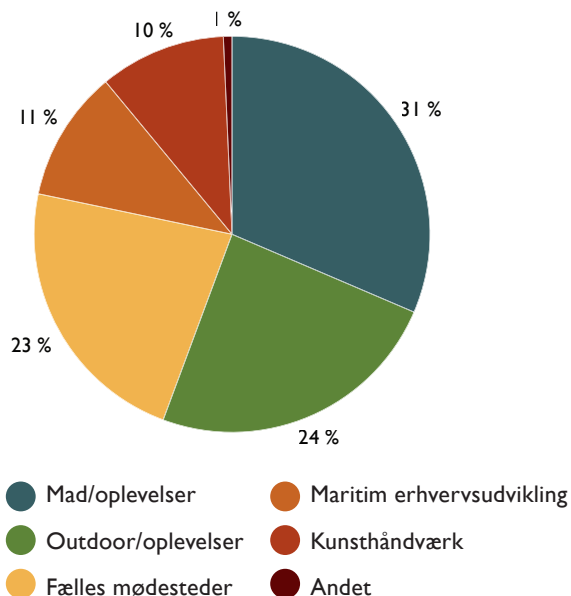
LAG Bornholms ”fyrtårnsstrategi” har været dagsordenssættende og har skabt jobs. Det viser den evaluering, som CRT har udarbejdet for LAG Bornholm.

Den fokuserede indsats på få temaer, og den vedvarende støtte til disse områder igennem mange programperioder indenfor udvikling af lokale fødevarer, kunsthåndværk, og senest outdooroplevelser, har opbygget en kritisk masse og bedre sandsynlighed for levedygtige projekter. LAG's ens vedvarende prioritering af udvalgte niche-erhverv gennem en række programperioder vurderes at være af afgørende betydning for, at Bornholm har opnået den styrkeposition (lokalt, regionalt, nationalt og internationalt), den har i dag indenfor fødevarer og kunsthåndværk. LAG'en fremhæves af flere projektholdere og samarbejdspartnere som den første og i lang tid eneste erhvervsfremmeaktør, der ”havde tillid til og så værdien (for Bornholm) af kunsthåndværket”. Indenfor fødevarerområdet fremhæver flere eksterne samarbejdspartnere den store betydning af LAG-Bornholms mangeårige satsning på fødevarerområdet, ”uden denne satsning, stod vi ikke der, hvor vi står nu”.

*) LAG står for Lokal Aktions Gruppe.

I teksten bruges LAG-Bornholm som kort betegnelse for såvel LAG-Bornholm som FLAG-Bornholm, dvs. såvel landdistrikts- som fiskeri-orienterede projekter.

ANDEL AF TILSAGN FOR POSITIVT INDSTILLEDE PROJEKTER, FORDELT EFTER TEMATISK INDSATSOMRÅDE

EVALUERINGENS VÆSENTLIGSTE POINTER:

- Organisatorisk støtte og støtte til etablering eller konsolidering af virksomhedsnetværk indenfor ”fyrtårnsområderne” kunsthåndværk og fødevarerområdet har haft stor betydning for den nuværende innovation og virksomhedsetablering eller -vækst indenfor disse områder.
- LAG-Bornholm har i stor udstrækning haft fokus på at skabe jobs. Grundet data-problemer kan antallet af skabte og bevarede jobs ved projekternes afslutning og to år efter ikke vurderes. Ud fra ansøgningsmaterialet fremgår det, at de støttede projekter forventedes at skabe 156 nye jobs og bevare 46 to år efter projektafslutning (Se tabel).
- LAG Bornholm sekretariatet har en proaktiv tilgang – kontakter selv en del potentielle projektholdere; fokuserer på og opfordrer til samarbejde – noget der er stor lokal opbakning til og påskønnelse af.

TEMATISK INDSATSOMRÅDE	A	B	C	D	E	F	G
Mad/oplevelser	32	13.846.246	4.574.534	37,7	70,2	14,5	54.009
Outdoor/oplevelser	16	8.696.967	3.521.719	14,4	33,5	9	82.864
Fælles mødesteder	23	9.517.860	3.288.151	5	12	6	182.675
Maritim erhvervsudvikling	7	3.750.368	1.558.709	9,5	18	7,5	61.126
Kunsthåndværk	9	4.656.767	1.503.358	15	22,5	9	47.726
Andet	1	200.000	100.000	0	0	0	
I alt	88	40.668.208	14.546.471	81,6	156,2	46	71.941

A: Antal støttede projekter B: Projektbudget i kr. C: Tilsagn i kr. D: Forventet antal skabte jobs ved projektafslutning

E: Forventet antal nye job 2 år efter projektafslutning F: Forventet antal bibeholdte job 2 år efter G: LAG-tilskud pr. nyt job og bibeholdt job

Arkivfoto: Destination Bornholm

“ LAG-Bornholm er en aktiv og vigtig medspiller i Bornholms udvikling, der har været god til at ”kigge de rigtige steder hen”, og som har været med til at udvikle og nære nogle af de områder, der i dag er bredt anerkendte som ”Bornholms styrkeområder”: regionale fødevarer, kunsthåndværk og outdoor. ”

Direktør for Destination Bornholm

MERE OM EVALUERINGEN:

At drive en udviklingsdagsorden kræver et overordnet samarbejde mellem flere virksomheder og mellem offentlige og private aktører. Efter flere støtteperioders indsats indenfor kunsthåndværk og fødevarer har Bornholm netværk, der er levedygtige og stærke på disse områder. Det giver et fundament, ovenpå hvilket LAG-Bornholm kan støtte enkeltvirksomheder. En ”nålestiksindsats” med fokus på enkelt-virksomheder er ikke tilstrækkelig til at drive en udviklingsdagsorden, hvis der ikke er (eller arbejdes med at støtte) sådanne netværk.

LAG Bornholm har haft særlig fokus på unge iværksættere/virksomheder, der typisk kun har en lille egenkapital, hvorfor selv mindre støttebeløb fra LAG kan have stor betydning.

Bæredygtighed indgår som et centralt perspektiv i LAGens udviklingsstrategi. Dette ses dog ikke tydeligt i de støttede projekter.

LEADER-tilgangen er en metodisk grundsten i LAG’ens arbejde, og måske mere tydeligt i LAG-Bornholms arbejde, end i mange andre danske LAG’ers arbejde. Det er en metode der fokuserer på lokale ressourcer og partnerskaber, og som vurderes fortsat at have en stor relevans.

Et fuldtidsbemandet LAG sekretariat med en proaktiv sekretariatsleder er af stor betydning for LAGens rolle som en aktør der – for en forholdsvis lille pulje penge – ønsker at drive en udviklingsdagsorden. Imidlertid går en stigende del af sekretariatslederens tid til administration, frem for udviklingsorienterede tiltag, grundet programkrav fra nationalt hold. Vigtigheden af en kvalificeret og engageret bestyrelse med stor viden fremhæves også af mange projektholdere, der har oplevet LAG-tilsagn som en form for lokal anerkendelse, der forpligter positivt.

Evalueringen viste, at trods et teknisk raffineret databehandlingssystem (PROMIS) er der (på nationalt plan) manglende styr på data, manglede opfølgning på opnåede resultater og derved effekter af støtten. Dette har i meget høj grad begrænset hvad evalueringen har kunnet konkludere kvantitativt.

FAKTABOKS

”Evaluering af LAG/FLAG-Bornholm” er udført for LAG-Bornholms bestyrelse i perioden december 2021 til august 2022.

Forfattere: Anders Hedetoft og Rikke Brandt Broegaard, Center for Regional og Turismeforskning (CRT)

Link til andre rapporter eller hjemmeside med mere baggrundsviden:

<http://lag-bornholm.dk/>

<https://livogland.dk/lokale-aktionsgrupper-lag-og-flag>

Link til hele undersøgelsen:

<https://crt.dk/wp-content/uploads/Evaluering-LAG-FLAG-Bornholm.pdf>